

Malé, elitní, často se rozpadající, přesto živé a atraktivní formy současného náboženského života

HERMETICKÉ ŘÁDY DNES

Ivan O. Štampach

Častou podobou pěstování hermetismu či západního esoterismu je individuální zájem, četba tohoto okruhu literatury, osobní pohled na skutečnost v soulasu s hermetickou imaginací, případná meditace doprovázená rituály. Hermetici se však podobně jako stoupeni tradičních náboženských směrů někdy seskupují. Vedle spolků, jakým je v Česku například Univerzalia, společnost českých hermetiků, se sdružují v řádech.

Odborníci se přou, co řadit k západnímu esoterismu, je-li nějaká kontinuita mezi starověkým souborem textů známým pod latinským názvem *Corpus hermeticum* a novověkými praktikami astrologie, alchymie, magie a do křesťanského a hermetického kontextu zařazené kabaly. K tomuto odkazu se hlásí řády se zázemím v západním esoterismu.

Zde můžeme vycházet z hermetického sebeurčení těchto disciplín a z jisté podobnosti myšlenkového světa hermovských dialogů a traktátů, tedy textů spíše náboženských a filosofujících v linii novoplatonismu s těmito spíše praktickými obory.

Samo pojetí řádu navazuje na západní, latinskou větev křesťanství, která vykristalizovala do podoby římskokatolické církve. V ní se postupně ustavily řeholní řády jako benediktini, premonstráti, františkáni, dominikáni a mnoho dalších. Pro řády jsou charakteristické sliby, nejprve dočasné a pak „věčné“ či „slavné“, tedy celoživotní. Patří k tomu soužití v komunitách, denní program duchovní praxe a u řádů vzniklých dříve i zvláštní oblečení, řeholní hábit.

Nejstarší mimocírkevní řády se pravděpodobně objevují v návaznosti na publikaci tří rosikruciánských textů ve druhém desetiletí 17. století. Pro tyto řády na rozdíl od profánních, například vzdělávacích spolků je typická iniciace, resp. zasvěcení při vstupu, obvykle odstupňovaná v dalších etapách členství. Tím se novověké spolky přihlašují k přerušené tradici starověkých mystérií.

Rosikruciánské hnutí má dnes podobu tří organizací, z toho dvou zastoupených i v Česku. Esoterik a mystik dánsko-německého původu, který se později usadil v USA a psal pod pseudonymem Max Heindel, utvořil v letech 1909–1911 v kalifornském městě Oceanside o pod-

něty Rudolfa Steinera opřený spolek „Rosicrucian Fellowship“ podle zakladatele napojený na neviditelný Řád růžového kříže.

Rovněž na anthroposofii Rudolfa Steinera (prostřednictvím Maxe Heindela) navazují nizozemští zakladatelé *Mezinárodní školy zlatého kříže s růží Lectorium rosicrucianum* pod pseudonymy Jan van Rijckenborogh a Catharose de Petri. Dnes má tento řád esoterního křesťanství zastoupení v padesáti zemích všech obývaných světadílů. Je zastoupen v Česku, má veřejné aktivity, pořádá obřady, přednášky a výstavy. O Lectoriu a jeho nadačním fondu bylo letos víc slyšet v souvislosti s výstavou a publikacemi k čtyřstému výročí vydání prvních rosikruciánských textů.

Na hermetismus a ve svých vyšších stupních na esoterně křesťanskou martinistickou tradici navazuje *Starý mystický řád růže a kříže*, který používá latinský název *Antiquus mysticusque ordo rosae crucis* a zkratku *A. M. O. R. C.* V Česku lze odhadnout, že jeho školením a aspoň některými stupni iniciace prošlo několik tisíc lidí.

Výslovně se za řád prohlašuje svobodné zednářství, které se formuje ve stejné době a pod stejnými vlivy jako rosikruciáni v 17. století, a jeho přímou kontinuitu můžeme sledovat od roku 1717, kdy se čtyři londýnské lóže seskupily v dnešní Spojenou velkou lóži Anglie. Svobodné zednářství je zastoupeno téměř ve všech státech světa.

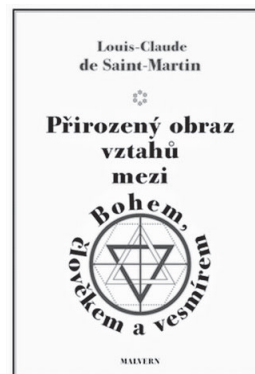
V nejpočetnějším zednářském uskupení se vzájemně uznává kolem dvou set velikých lóží, přičemž obvykle je v jednom státě jedna obediencia. V USA má každý členský stát Unie svou velkolóži.

V Česku je řád zastoupen od 18. století, ale s přestávkami. První nastala, když habsburská monarchie znemožnila další působení řádu v devadesátých letech 18. století v souvislosti s obavami z Velké francouzské revoluce, v níž svobodní zednáři sehráli významnou roli. Řád byl obnoven po vzniku Československé republiky. Podruhé musel zastavit svou činnost za nacistické okupace a za komunistického režimu. Obnovil se po jeho pádu.

Dnes v Česku působí v 27 lóžích v Praze a několika větších městech *Veliká lóže České republiky (VLČR)*. Dvě z těchto lóží jsou „uspané“, jsou založeny, ale z různých důvodů nevyvíjejí činnost. K Veliké lóži ČR se roku 2008 připojily lóže, které předtím tvořily Velký Orient český a dále bratislavská lóže Humanismus (v současnosti je řád na Slovensku samostatný) a později lóže Lasenic. Kromě VLČR působí u nás menší obediencie *Velká lóže zemí českých*, *Velká lóže Humanitas Bohemia* a řád *Le Droit Humain*. Při sjednocování roku 2008 se od VLČR oddělilo několik desítek zednářů, kteří nesouhlasili se způsobem sjednocování a založili *Národní velkou lóži českou*.

Martinistický řád má kořeny v křesťanský vyloženém svobodném zednářství. Nechal se inspirovat německým esoterikem a mystikem Jacobem Böhemem a švédským vizionářem Emanuellem Swedenborgem.

Současnou podobu spojující hermetismus, prvky křesťanské mystiky a theurgii (magii spočívající v komunikaci s duchovními bytostmi) dal řádu francouzský magik známý pod pseudonymem Papus.

Martinismus údajně přímo z Papu-sova pověření přinesl do zemí Koruny české roku 1891 Adolf Franz baron Leonhardi ze Stráže nad Nežárkou. Literárně vyjadřují atmosféru řádu postavy jako Josef Maria Emanuel šlechtic Lešetický z Lešehradu, Pierre de Lasenic (pseudonym Petra z technické a podnikatelské rodiny Kohoutů původem z jihočeské Lásenice), Jiří Karásek ze Lvovic, Gustav Meyrink a Julius Zeyer.

Podle bakalářské práce Davida Plasse psané na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy u prof. Martina Putny a též na základě informací prof. Milana Nakonečného byly po listopadu 1989 v Česku založeny dvě martinistické skupiny. Autor této práce spojuje martinistické aktivity se zednářskou lóží Lasenic.

Charakter řádů se stupňovitou iniciací mají rovněž uskupení, která se věnují magii. Zájem o ni znovu přišel v rámci zpočátku francouzské a pak obecně evropské hermetické obnovy. Roku 1888 byl založen *Hermetický řád Zlatého úsvitu* (uváděný též anglický zkráceným názvem „*Golden Dawn*“). K jeho význačným osobnostem patřili Allan Bennett, který se přičinil o rozšíření buddhismu v západním světě, Aleister Crowley, autor mimo jiné myšlenky Nového aeonu, tedy Nového věku, Gustav Meyrink, německy píšící spisovatel, který žil značnou část života v Praze, Evelyn Underhillová, britská autorka rozsáhlého souboru textů o křesťanské mystice a William Butler Yeats, irský básník, dramatik a romanopisec, nositel Nobelovy ceny. O současném působení řádu v českých zemích není nic známo.

Zmíněný Aleister Crowley svou koncepcí thelémy, tedy hledání a rozvíjení „pravé vůle“, inspiroval a po jistou dobu vedl společenství *Ordo templi orientis*, tedy *Řád východního chrámu*. S ním je propojeno též *Malé opatství thelémské*, které je zastoupeno u nás.

Vše nasvědčuje tomu, že hermetické řády přitahují malý, elitní okruh zájemců, že se trvale udržují, že v nich dochází ke sporům a štěpení, že se však s těmito potížemi dokáží vyrovnat a nabízet alternativu k většinové spiritualitě.

Doc. ThDr. **Ivan O. Štampach** (*1946) externě spolupracuje s Evangelickou teologickou fakultou UK a s katedrou religionistiky Filozofické univerzity Pardubice.